

Zato jaz gradilni nagon izkoristim za gradnjo satov in ne gradilnikov. Je pa res, da ker uporabljam osnove iz trikotnikov in polovičk satnic, čebele v prve sate vgradijo tudi trotove celice. Opažam, da ko dosežejo določeno število trotov, prenehajo graditi trotove celice. Zato družinam ob gnezdo dodam sate s pretežno trotovskimi celicami. S tem posegom zavrem gradnjo trotovine in hkrati pospešim zaleganje trotov. V družinah, ki pa jih uporabim kot trotarje, pa dodam tudi dva ali celo tri takšne sate. V ekološkem čebelarstvu se pač čebelar mora sprijazniti, da nima vseh satov lepih, s celicami za čebeljo zalego. Ampak iz izkušenj povem, da takšna čebelja družina deluje bolje. Manj je nagnjena k rojenju, seveda ob manjših in rednih posegih v družine v tem mesecu.

Prodaja oziroma nakup čebeljih družin

April je tudi mesec prometa s čebelami. Eni prodajajo, drugi kupujejo, ali zaradi odmrtja družin, širjenja čebelarstva ali pa zaradi začetka čebelarjenja. Pri nakupu je pomembno, da je prodajana družina zdrava, dobro razvita (dovolj živalna), z mlado matico, na mladem satju. Priporočljivo je, da kupujete od čebelarja, ki vam da na izbiro družine, da lahko s svojim mentorjem izberete družine, ki vam ustrezajo. Se pravi, da prodajalec pred vami odpre panj in vam pokaže družino. Nakup čebel opravimo pri zaupanja vrednem bližnjem čebelarju, ki za prodane čebele tudi jamči in vam bo vedno na voljo z dodatnim nasvetom. Čebele ne smejo izhajati iz območja kužnega kroga hude gnilobe čebelje zalege. Prodajalec mora imeti veljavno potrdilo za promet čebeljih družin, ki vključuje tudi namembno

Foto: Franko Dolgan

Nekatere družine imajo večjo vneto za gradnjo satja.

lokacijo oddanih čebel. Če ste oziroma želite ekološko čebelariti, je treba kupiti čebele od čebelarja, ki ima veljaven certifikat za ekološko čebelarstvo.

Pasišča, stojišča in stalni čebelnjaki za ekološko čebelarjenje

Po ekoloških načelih in zakonodaji je za postavitev čebel treba upoštevati razdaljo vsaj 1 km od avtocestnega križa in avtocestnih odsekov ter strnjениh mestnih središč. Najmanj 3 km pa od odlagališč, sežigališč odpadkov in industrijskih območij. Za postavitev čebel si oglejte tudi Karto neprimernih območij za ekološko čebelarjenje v Republiki Sloveniji. Natančnejše pogoje si lahko tudi preberete na obnovljeni podstrani ČZS »Ekološki čebelarji«.

Kot sem zgoraj opisal, se v tem mesecu začne resnejše delo s čebelami. Ekološki čebelarji smo posebej pozorni, da se držimo načel ekološkega čebelarjenja, h katerim smo tudi zavezani. 🍯

Intervju z Janezom Levstikom, oblikovalcem čebelarke svečane obleke

Foto: Janez Levstik

G. Janez Levstik, v začetku tretjega tisočletja ste oblikovali čebelarke svečano obleko. Od tedaj je minilo skoraj 20 let. Kakšni so vaši spomini na njene začetke in kakšen pomen je doslej pridobila?

Kar težko je dojeti, da je minilo že 20 let. Spominjam se navdušenja, ki nas je takrat prevzemalo v pripravah na prvi svetovni

kongres Apimondije v Sloveniji. S srcem smo bili vsi pri stvari in iztekla se je celo bolje, kot smo pričakovali. Tudi obleka je dobivala same pohvale, tako od domače kot tuje javnosti, in še danes je tako, ponosen sem nanjo.

Takratna glavna skrb je bila sicer izgradnja čebelarkega centra v Lukovici, nekaj manjša pa je bila namenjena manj zahtevnim zadevam, ki pa bi vseeno kongresu prispevale svoj pozitivni pečat. G. Šivic, ključna oseba pri pripravi kongresa, je menil, da se morajo slovenski čebelarji predstaviti svetu tudi z ugledno zunanjo podobo, ne samo z edinstvenimi prapori. Spominjam se, da sta bila že prej v *Slovenskem čebelarju* prikazana dva predloga svečane čebelarke obleke. Oba sta sprožila veliko govorjenja in komentarjev, a nobeden ni bil uresničen. Na eni od sej upravnega odbora, katerega član sem bil, je g. Šivic predlagal komisijo (gdč. Kralj, ga. Gabršček, gdč. Vozelj, g. Sever, g. Vehovec, g. Šivic in jaz), ki naj bi izpeljala ta projekt, in mene, zaposlenega v modni industriji, za njenega vodjo. To nalogo sem prevzel in najprej k sodelovanju povabil neko modno svetovalko; brez plačila – kot

smo delali drugi – ni hotela sodelovati. Na fakulteti so študenti pod vodstvom ge. prof. Gabrščik napravili več predlogov svečane oprave slovenskega čebelarja. Nekaj je bilo zanimivih, a so bili le delno sprejemljivi ali skoraj neizvedljivi. Zato sem v nekaj tednih pripravil komisiji svoj predlog z utemeljitvami, da mora biti obleka funkcionalna, športno-elegantna, primerna za vse svečane priložnosti, za moške in ženske, trajna in mora na prvi pogled spominjati na nekaj čebeljega. Barvne poskuse sem delal na računalniku, vodila pa me je barvna asociacija na starejše čebelje satovje. Ravno tako sem na računalniku oblikoval vzorce materiala za telovnik, ki naj bi prikazovali čebelje satovje v najlepši luči in bi se barvno skladali s hlačami in suknjičem. Ure in ure sem presedel in preizkušal razne kombinacije in na koncu le prišel do zelenega – toda samo na papirju. Predlog je komisija sprejela.

Začel sem iskati ponudnike vzorcev osnovnega materiala. Med dvanajstimi je bil najustreznejši iz tovarne Majšperk. Izdelava satena za telovnike tudi ni bila preprosta. Po štirih sestankih v tovarni Svilanit so mi le izdelali vzorec žakardne tkanine satovja, ki pa je bil narobe obrnjen (počez), s čimer se nisem strinjal in težko jih je bilo prepričati, da so z obilico dela popravili tkalski program. Na koncu sem jim bil le hvaležen, ker je nastalo, kar sem želel. Lažje je bilo s kravato in šalom, ker so uporabljali isto barvno prejo že pri satenu za telovnike.

Drugo poglavje je bilo, kako doseči barvno in oblikovno usklajenost obleke in klobuka, ki naj bi vsaj malo spominjal na klobuk, ki ga je nosil Anton Janša (npr. z risbe Božidarja Jakca) in naj bi bil hkrati modno eleganten. S tedanjim direktorjem tovarne Šešir, ki je bil precej trd pogajalec, smo se po pregovarjanju le dogovorili, da približajo obliko in barvo osnovni obleki, vendar jim v niansi in trdoti materiala to ni čisto uspelo.

Tretje poglavje dela je bilo, kako spraviti obleko v materialno stanje – najti proizvajalca. Na razpis, ki sem ga poslal štirim, takrat še delujočim konfekcijskim tovarnam, je bilo prvo vprašanje, koliko tisoč kosov bo naročenih. Vsi so namreč delali samo velike serije in niso bili prilagojeni na individualno proizvodnjo. Po naključju sem se srečal z gospo Krefl iz podjetja Bunny iz Nazarij, ki je bila pripravljena prevzeti skrb za razvoj in izdelavo obleke. Po več sestankih v Nazarijih, Celju in Laškem smo le dobili prvi vzorčni model obleke, s katerim sem bil sorazmerno zadovoljen. Z g. Kreflom sva se pogovarjala, kako obleko predstaviti širši čebelarški javnosti. Predlagal je, da organiziramo malo modno revijo ob celjskem čebelarskem srečanju. Z velikim pričakovanjem smo jo uspešno izvedli leta 2002 na XXV. srečanju v Celju. Za to smo se dolžni zahvaliti gospodu in gospe Krefl, ki pa sta si obetala mnogo več naročil od kasneje prejetih.

Skice in vzorci materialov za obleko

Tovarne so pričakovale naročila blaga v tisoče metrih, a dosegala so jih le nekaj deset. Temu primerno je bila kalkulacijska cena seveda kar visoka, saj je šlo za izdelavo po individualnih merah.

Po letu 2005 je ekonomska in lastniška preobrazba v slovenskem gospodarstvu dosegla takšen razmah, da so tudi tekstilna podjetja eno za drugim propadala, ker niso bila več konkurenčna odprtemu svetovnemu trgu. V nadaljnjih desetih letih ni bilo več mogoče dobiti domačega tekstila, ki smo ga potrebovali za obleko. Namesto njih so se začeli pojavljati uvoženi ponaredki, ki so od zahtevanih odstopali tako barvno kot tudi kakovostno. Tako so vsa dotedanja prizadevanja »padla v vodo«.

V zadnjih letih ste zaradi odstopanj lastnosti materialov od zahtevanih poskrbeli za zaščito obleke pri patentnem uradu, za referenčni model in za podelitev koncesije ČZS izdelovalcu oblek (Šmigoc). Zakaj je bilo pomembno narediti te korake?

Zaradi omenjenih odstopanj in ponaredkov se je pokazala potreba po patentni zaščiti obleke. Da jo pridobimo, sem predlagal že ob njenem nastanku, ampak takrat vodstvo ČZS mojega predloga ni sprejelo.

Obleko so najprej izdelovali trije, štirje krojači, ker nabava materiala in modnih dodatkov sprva ni bila problematična. Ko pa je vsega zmanjkalo, so nastale težave.

S tedanjim tajnikom g. Tomcem sva se dogovorila za patentno zaščito obleke, pripravil sem vse barvne in kakovostne meritve materialov ter fotografije – skratka elaborat, ki smo ga poslali v patentni urad in na podlagi katerega smo dobili certifikat – patentno zaščito. Ker pa je kmalu zatem zmanjkalo originalnih materialov in nihče ni imel več zaloge niti podatkov, kam so bili po stečaju podjetij odpeljani stroji in kdo je prevzel njihove

programe, patentna zaščita obleke ni rešila ničesar. Vedeli smo, le da povpraševanje čebelarjev po tej obleki ni tako veliko, da bi mogli krojači živeti od naročil.

Eden od tedanjih proizvajalcev obleke, g. Brane Rožman iz Brežic, nam je pridobil naslov možnega dobavitelja in proizvajalca ustrezne osnovne tkanine iz Portugalske, tako da smo si zagotovili to sestavino. Z drugim, g. Šmigocem, smo si prizadevali poiskati novega proizvajalca žakardnega satena za telovnike iz tujine. Poslali so nam popolnoma neustrezna povzorčenja; tri sem zavrnil kot povsem neustrezne. Četrty vzorec je bil vendarle zadovoljivo podoben originalu. Vsi ti postopki so trajali kar dve leti. Ravno tako nam je po propadu Šeširja iz Škofje Loke z zasebno povezavo uspelo priti do novega klobuka, ki je približno ustrezal zahtevam.

Na prvi razpis za oddajo referenčnega vzorca v letu 2019 so sicer prispeli štirje predlogi, a nepopolni oz. neustrezni. Razpis je bil zato ponovljen, nanj je vzorec dostavil le g. Šmigoc, ki mu je z vztrajnostjo uspelo pridobiti ustreznega dobavitelja za saten za telovnike in klobuke. Njegov dopolnjeni vzorec kompleta obleke sem tudi potrdil kot referenčni in g. Šmigoc je leta 2019 od ČZS kot edini dobil koncesijo za izdelavo svečane čebelarске obleke. Ne vem pa, če je pred tem ČZS predal tudi točne naslove dobaviteljev vseh sestavin in materialov, kar naj bi bilo po mojem predlogu predsedniku ČZS eden od pogojev za dodelitev koncesije.

Zavedal sem se, da je dodelitev koncesije enemu samemu izdelovalcu dolgoročno tvegana. Prvič ni konkurenčnosti glede cene, in če koncesionar odpove dobavo, spet nimamo ničesar in nam tudi patentna zaščita ne koristi. Tajniku in predsedniku sem leta poprej predlagal, naj ČZS zakupi vsaj minimalno količino vseh kritičnih materialov in s tem omogoči tudi drugim krojačem, da bi izdelovali obleke. Tudi tega predloga vodstvo ČZS ni sprejelo.

Kaj svetujete čebelarjem, ki si želijo nabaviti svečano čebelarsko obleko?

O videzu čebelarjev, to je predvsem o njihovi opravi, večinoma odločajo njihove žene. Trenutno je mogoče svečano čebelarsko obleko naročiti pri firmi **Modno krojaštvo Andrej Šmigoc, d. o. o., Spuhlja 86a, 2250 Ptuj**, in upam, da bo tako ostalo vsaj še nekaj let. Nekateri čebelarji sicer negodujejo zaradi visokih cen, vendar bi se morali zavedati, da obleko izdelajo za vsakogar posebej po njegovih merah in da njene cene v Sloveniji ni mogoče primerjati s cenami konfekcijsko izdelanih oblek, ki jih množično šivajo na Kitajskem in podobnih državah. Čebelarskim društvom svetujem, da si pridobijo donatorje in sponzorje (občine, podjetja), ki bi (so)financirali nakup svečanih oblek vsaj za njihove praporščake, če ne tudi za druge predstavnike društva v javnosti in delovnih telesih zveze

Modna revija na XXV. srečanju v Celju leta 2002

Foto: Janez Levstik

S svečano čebelarsko obleko ste čebelarjem omogočili, da ponosno pokažemo svojo pripadnost čebelarstvu. Ob kakšnih priložnostih, kdaj in kako naj jo dostojno nosimo in čemu se je treba izogniti?

Slovenska svečana čebelarska obleka bo ostala kot zgodovinski dokument skupaj s prapori in čebelarskim centrom, na kar moramo biti ponosni –bo naša etnološka čebelarska dediščina.

Upravni odbor ČZS je 1. oktobra 2005 s sklepom št. 106 sprejel pravilnik o svečani čebelarski obleki in o njenem nošenju. Opozorim naj na nekaj zahtev:

- Ne mečkajte klobuka! Hranite ga napolnjenega s papirjem, vstavljenega v večjo vrečko in položenega na ravno podlago, da so kraji poravnani.

- Kravata naj bo zavezana z lepim kravatnim vozlom malo na krajše, da bo tik nad Vizrezom telovnika viden znak Slovenije s čebelo. Namesto kravate in klasične bele srajce lahko oblečete srajco s pokončnim ovratnikom in odpetim zgornjim gumbom ter čebelarski svileni šal, okrog vratu zavezan s kravatnim vozlom, in pod njim pripeto leseno sponko v obliki panjske končnice, kot je bilo sprva namenjeno, kar pa se je izkazalo za prenekaterega moškega prezapleteno.

- K obleki obvezno sodijo nogavice enake ali temnejše barve in čevlji, lahko tudi črni, nikakor pa ne svetlejši od obleke (velja za moške in ženske s hlačnim kostimom).

- Na slovesnostih, kjer je skupaj več čebelarjev, naj organizator vnaprej da tudi navodilo glede na vreme: če je napovedano vroče vreme, lahko dovoli, da udeleženci ne nosijo suknjiča, le srajco z dolgim ali kratkim rokavom, vendar v obeh primerih telovnik, morda z zrahljanim vozlom kravate in odpetim prvim gumbom srajce.

Drage čebelarke in čebelarji, za vašo svečano obleko sem v 20 letih opravil za več mesecev večinomaoma neplačanega dela in s skrbjo premagal številne težave. Zato mi ni vseeno, kako jo nosite in kako se v njej obnašate. Samo z disciplinirano nošnjo urejene obleke boste javnosti dajali vtis elegance, samozavesti in spoštovanja do svojega čebelarskega stanu. Pa ne pozabite starega pregovora: »Obleka naredi človeka.«

Pogovarjal se je Marko Borko